

Digitális tartalomfejlesztés közkönyvtári környezetben

Developing digital content in a public library

Héjja Balázs

Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár

informatika@pmk.hu

Tóth-Jávorka Brigitta

Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár

javorka.brigitta@pmk.hu

Tóth Máté

Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár

igazgato@pmk.hu

Absztrakt

A tudományos könyvtárak világában igen elterjedt gyakorlat, hogy az intézmények nemcsak közvetített szolgáltatásként kínálnak máshol előállított tartalmakat, hanem saját maguk is tartalom-előállítóként lépnek fel. Gondoljunk csak a referáló lapokra, az adatbázis-tartalmakra, vagy tutorial videókra, amelyeket az egyetemi és a szakkönyvtárak alapvető funkcióik ellátása érdekében rendszeresen fejlesztenek. A közkönyvtárakban éppen az eltérő funkciók miatt kevésbé jellemző ez az attitűd.

A szentendrei Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtárban a COVID-19 járvány idején kényszerűségből indított online közvetítések teremtették meg az olvasói igényt arra, hogy a könyvtár maga is fejlesszen önállóan tartalmakat helytörténeti témákban. Az online előadásokkal komplex, az oktatásban, az ismeretterjesztésben és általában a helytörténeti munkában is jól használható tudásbázis jött létre, amely hosszú távon a jelenleg fejlesztés alatt álló digitális könyvtárunk videótárának alapja lesz.

Az előadás bemutatja a közkönyvtári tartalomfejlesztés lehetőségeit általában, majd a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár gyakorlatát mint egy esettanulmányt ismerteti az igény felmerülésétől a megvalósításig, kitekintéssel a jövőre, a digitális könyvtárba való integrálás lehetőségeire.

Abstract

Among scientific libraries it is a widespread practice that the institutions are functioning as content creators and not just providers of content which is created by others. While periodical indexes, database content, reference tools and tutorial videos are developed by university and scientific libraries to fulfil their basic functions, the creation of content by public libraries is much less typical.

The emergence of user needs for online streaming services under the pressure of COVID19 pandemic stimulated Béla Hamvas Pest County Library to develop professional content in the field of local history. The online presentations, videos form a continuously growing knowledge

base which is well useable in local history work in general and will be a very important part of our digital library which is under development recently in the county library.

The paper presents the possibilities of online content development in a public library context in general and the practice of Béla Hamvas County Library as a case study in particular from the emergence of needs to the realisation, with outlook to the future and to the possibilities of integrating content into a digital library.

A könyvtár mint tartalom-előállító

A Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár a COVID-19 járvány alatt számos egyedi helytörténeti, helyismereti tartalmat fejlesztett és tett közzé az intézmény elektronikus felületein. Ezek a dokumentumok egy idő után egy egyre jelentősebb és egyre értékesebb gyűjteményrészt tettek ki, amelyet mind tudatosabban kezdtünk el menedzselni az elmúlt években. A tanulmány célja, hogy bemutassa a közkönyvtári tartalomfejlesztés lehetőségeit általában, majd a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár gyakorlatát mint egy esettanulmányt az igény felmerülésétől a megvalósításig. Végül kitekintünk a jövő útjaira, az elkészült tartalmak digitális könyvtárban való megjelenítésének lehetőségeire.

A könyvtárak hagyományosan a publikált tudást hivatottak feldolgozott és rendszerezett formában közzétenni, de a tudományos könyvtárak világában nem ritka, hogy maguk is tartalom-előállítóként funkcionálnak. A könyvnyomtatást megelőzően, amennyiben egy könyvtárnak szüksége volt egy tudományos szövegre, a beszerzés egyetlen útja volt, hogy kézírással lemásoltatták egy újonnan készített dokumentumba. Az Alexandriai Könyvtár tűzte ki célul a világtörténelemben először, hogy a tudományos világ összes szellemi termékét összegyűjti, amelynek érdekében másolatokat készítettek a tartalmakról, új könyveket hoztak létre.¹

Napjainkban az egyetemi és a szakkönyvtárak a referáló lapokban új tudományos eredményeket nem, de mégis új dokumentumokat hoznak létre, amelyekben reprezentálják az adott tudományterületek aktuális állását. Szintén az egyetemi könyvtárak gyakorlata, amikor az adatbázisok vagy a tájékoztató eszközzrendszer használatáról, a publikálásról, a tudományos kommunikáció bármely aspektusáról készítenek tutorial videókat a használóik számára.

Egy közkönyvtárban a fő szempont nem a tudományos tartalmak előállításán vagy közvetítésén van, mégis találhatunk olyan területeket, ahol releváns lehet az egyedi tartalmak előállítása. Ilyen lehet az információs írástudás vagy a kritikus gondolkodás fejlesztése mellett a helytörténeti kutatások eredményeinek bemutatása is. A közkönyvtárak egyre inkább olyan közösségi interakciós térként definiálják magukat, amelyben inspiráló találkozások zajlanak, majd ezek eredményeként új érték jön létre, akár új tartalmak is születhetnek.²

A Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár gyakorlata

A szentendrei Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtárban a COVID-19 járvány idején kényszerűségből indított online közvetítések teremtették meg az olvasói igényt arra, hogy a könyvtár maga is fejlesszen önállóan tartalmakat, elsősorban helytörténeti témákban.

1 Vallejo, Irene (2022): Papyrus: A könyvek története az ókori világban. Budapest, Magnólia kiadó.

2 Tóth Máté (2022): A könyvtárak társadalmi szerepei empirikus kutatási adatok tükrében. Szentendre, Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár.

A bezárások ideje alatt sem szeretnénk volna feladni a könyvtári programok megtartását, ezért sok más intézményhez hasonlóan³ mi magunk is az online közvetítések eszközeihez nyúltunk. Igyekezünk egy az egyben online térbe helyezni a programjainkat.

Ebben az időszakban keresett meg minket Thiel Katalin filozófia professzor asszony egy Hamvas Béla életéről és munkásságáról szóló online sorozat ötletével. Az előadások célja egy olyan bevezető nyújtása volt, amely a filozófia területén kevésbé jártas olvasóknak is segít értelmezni a könyvtár névadójának műveit. Az előadások Thiel Katalin otthonában kerültek felvételre, majd YouTube premierként kerültek publikálásra, és azóta is elérhetők maradtak „A nevezetes névtelen” című lejátszási listában. Azt figyeltük meg, hogy bár előben csak húsz-harminc, maximum néhány száz fő követte az eseményt, az azt következő napokban több esetben ezer fölé is felkúszott a megtekintők száma.⁴ A Hamvas előadás-sorozattal sikerült megszólítanunk azokat a fizikailag távol élő Hamvas Béla rajongókat is, akik személyesen soha nem jöttek volna el a könyvtárunkba.

A Hamvas-sorozat mellett számos ismert személyiséget is vendégül láttunk, akiket vagy a könyvtár olvasótermében zajló beszélgetés közvetítésével, vagy online bejelentkezés útján juttattunk el virtuálisan a járványhelyzet miatt kényszerűségből az otthonukban tartózkodó olvasóinkhoz.

A tartalmak közvetítésén túl megpróbáltuk minél hitelesebben reprodukálni a személyes találkozásokban rejlő lehetőségeket is. A Hamvas-sorozatban a chat funkció érkező kérdéseket már közvetlenül az előadást követően megválaszolta az előadó, a személyes találkozások közvetlenségét pedig az előadást követő élő beszélgetésekkel igyekezünk helyettesíteni, amelyeknek a Zoom platform adott otthont.

A könyvtárak újraindítását követően úgy döntöttünk, hogy – tekintettel arra, hogy a rendezvényeinket látogatók jellemzően az idősebb korosztályhoz tartoznak – megtartjuk az online közvetítéseket, hogy a vírus által veszélyeztetettebb, ebből kifolyólag emiatt óvatosabb olvasóink se maradjanak programok nélkül. Ekkor párhuzamosan zajlottak az előadások, író-olvasó találkozók a fizikai és az online térben. Az egyik ilyen igen sikeres program volt Török Katalin „Szentendre új megvilágításban” című helytörténeti előadás-sorozata.⁵ Ennek az előadássorozatnak azóta a második évadát is megtartottuk, de a korábbi élő közvetítésről egy hetes csúszásban publikálásra váltottunk, hogy a pandémia lecsengésével a motivált résztvevőket a személyes jelenlétre biztassuk.

Szintén ekkor volt a Szentendrei Járás Egészségfejlesztési Irodával együttműködésben a „Mégis kinek az egészsége?” című előadás-sorozat⁶, amelyben elsősorban a középkorúak számára nyújtottak a betegségek megelőzésével és az egészséges életmód kialakításával kapcsolatos ismereteket.

3 A többi könyvtár tevékenységeiről ld. Bódog András a Könyvtárak a koronavírus-járvány idején című tanulmányát.

4 A nevezetes névtelen. Bevezetés Hamvas Béla életművébe. Thiel Katalin előadássorozata. Lejátszási lista Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár YouTube csatornáján. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLITGZi7F4UFvLqzQnaFoyCrqKTTGtYN6>

5 Szentendre új megvilágításban. Török Katalin előadássorozata. Lejátszási lista a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár YouTube csatornáján. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLITGZi7F4UFvWklnvj1LRWeCHBlcTZQr>

6 Mégis kinek az egészsége? A Szentendrei Járás Egészségfejlesztési Iroda előadássorozata. Lejátszási lista a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár YouTube csatornáján. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLITGZi7F4UFvQeOT4QnxZxGe1SbBhmYcA>

Ezek mellett azonban igyekeztünk valamennyi író-olvasó találkozót, előadást, kiállításmegnyitót online térben is közvetíteni. Miközben mi a pandémia miatt kialakult veszélyhelyzet folyamatos oldódása miatt egyetlen fizikai térben megrendezett programot sem mulasztottunk el virtuálisan is elérhetővé tenni, addig fokozatosan szoktak hozzá az olvasók ahhoz, hogy minden, ami a könyvtárban történik, online is elérhető, élőben is követhető, majd visszanezhető.

Egy-egy kiállításmegnyitó, egy-egy országosan ismert író, költő vagy közéleti személyiség szentendrei fellépése mind olyan alkalmak, amelyek a közösség története szempontjából meghatározó jelentőségűek. A felvételeket egyre tudatosabban kezdtük el készíteni a szentendrei közösség életének dokumentálása érdekében is. Például az óvodás gyerekek rajzaiból készített kiállítás megnyitója nem is elsősorban a jelen érdeklődő közönsége, hanem sokkal inkább a jövőből az intézmény történetére való visszatekintés szempontjából bír jelentőséggel.

2022 tavaszán, a személyes találkozók stimulálása, a személyes jelenlét ösztönzése érdekében bevezettük, hogy minden felvétel csak késleltetve jelenik meg az intézmény YouTube-csatornáján. Összességében minden évben több tucatnyi videó került fel, amelyek nézettsége minden korábbi várakozásunkat felülmúlta és magasan meghaladta a személyes látogatók számát. Egy idő után a könyvtár által előállított nagy mennyiségű tartalom olyan értéket kezdett képviselni, amelynek a menedzselése önmagában is komoly feladatnak tűnt. A programok közvetítése, dokumentálása mellett a könyvtár saját helytörténeti kutatásaiból szintén készült két film, amelyeket a YouTube-csatornánkon tettünk közzé. Az egyik a Szentendrei Betonárugyár száz éves jubileumára készített kutatásunk interjúiból összeállított dokumentumfilm⁷, a másik a megyei könyvtár alapításának 70 éves évfordulója alkalmából készített riportfilm volt. Ezeket a tartalmakat a könyvtár munkatársai készítették saját erőforrásból.

A rendelkezésünkre álló technikai feltételeket az igények felmerülésével párhuzamosan folyamatosan igyekeztünk javítani. A szerény anyagi lehetőségeinkhez mérten jelentős beruházást jelentettek a jó minőségű kamera, a térmikrofonok és a reflektorok, amelyekkel, ha nem is professzionális, de az amatőr felvételeknél jóval magasabb színvonalú felvételeket tudtunk készíteni.

Az alábbi technikai eszközöket használjuk a felvételek során:

- Panasonic HC-X 1500 kamera
- Zoom H2N hangrögzítő
- HDMI-USB átalakító (noname)
- Slik kameraállvány
- 4 db BeamZ BT450 ledes PAR reflektor
- Laptop AMD Ryzen processzorral
- OBS stúdió streamer szoftver

A saját fejlesztésű tartalmak közzététele mellett elkezdtük a régi, elavult formátumokban lévő filmek digitalizálását is. A 8 mm-es szalagok digitalizálását Négyesi Gábor, az egykor a megyei könyvtárban működő amatőr filmklub munkatársa önkéntes munkában vállalta, ugyanis nála rendelkezésre álltak a munkához szükséges technikai eszközök. Szintén

7 A Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár SZEBETON projektjéről ld. Tóth Máté. Könyvtári partnerkapcsolatok kialakítása című tanulmányát.

fontos részét képezik a helytörténeti tárunknak azok a VHS kazetták, amelyeket az elmúlt évtizedekben készítettek a könyvtár programjain. Olyan művészek szentendrei látogatásairól szóló felvételeink is vannak, akik azóta már nincsenek az élők sorában (Pl. Cseh Tamás, Faludy György).

Szintén részben az új tartalmak előállítására, részben pedig a közösségekben rejlő szinergiák erősítése hívta életre a Helytörténet és helyi közösség című konferenciát, amelyet a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár rendezett meg 2023. április 24-én. Ebben a kezdeményezésben fórumot és előadási lehetőséget kívántunk teremteni a Pest megye helytörténetével foglalkozó kutatóknak, hogy bemutassák az eredményeiket a megyei könyvtárban. Valamennyi előadást felvettük és közzétettük a könyvtár közösségimédia-felületein videó formátumban. Szintén kértünk az előadóktól tanulmányt, amelyet olvasószerkesztést követően egy ISBN számmal ellátott elektronikus konferenciakötetben fogunk publikálni. Ezek a tartalmak szintén az intézmény digitális könyvtárát fogják gazdagítani hosszú távon.

A terveink között szerepel, hogy tudatosan készítünk interjúkat, riportokat híres szentendrei lakosokkal, intézményvezetőkkel, a közösség életében meghatározó szerepet játszó személyiségekkel, amelyekből a későbbiek folyamán lehetőség nyílik podcastok vagy rövidebb terjedelmű videóriport összeállítására. Ezeket a tartalmakat is a digitális könyvtárban kívánjuk elhelyezni.

Az egyedileg fejlesztett tartalmak jövője

Az online előadásokkal komplex, az oktatásban, az ismeretterjesztésben és általában a helytörténeti munkában is jól használható tudásbázis jött létre, amely hosszú távon a jelenleg fejlesztés alatt álló digitális könyvtárunk videótárának alapja lesz. A digitális könyvtár fejlesztését 2023 februárjában kezdtük el azzal a céllal, hogy egységes és vonzó megjelenésű felületet kínáljunk azoknak a helytörténeti tartalmainknak, amelyek jelenleg is teljes szöveggel érhetőek el a könyvtár katalógusából. Az elektronikus formában elérhető könyvek, aprónyomtatványok, fotók, cikk-kivágatok mellett a videótartalmak egy igen markáns – és reményeink szerint intenzíven használt – részét fogják alkotni a digitális könyvtárnak.

A célunk, hogy ezekre a tartalmakra a jelenleginél sokkal könnyebben rábukkanjon az érdeklődő: ne csak akkor, amikor célzottan erre keres a könyvtár YouTube-csatornáján, hanem akkor is, amikor adott témához keres irodalmat vagy tartalmat a digitális könyvtár felületén. A saját magunk által fejlesztett videódokumentumokat a többi – a felhasználó számára releváns – találat között szeretnénk megjelentetni, ezzel bemutatni az adott tartalom kontextusát képező anyagokat is. A videók mögé kívánjuk tenni az elhangzó szöveg leíratát képező szövegfájlt, amelyben teljes szövegű keresés végezhető.

Összegzés

A digitális tartalmak előállítására kevésbé jellemző tevékenység közkönyvtári környezetben, különösen az országos szakkönyvtárak és az egyetemi könyvtárakhoz képest, pedig a helytörténet vonatkozásában a közkönyvtáraknak is van tudományos funkciója. A tartalmak előállítására a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár gyakorlatában elsősorban a közösségi programok és a közösségépítés kapcsán kezdődött, majd a későbbiekben önállóan is fontos célként fogalmazódott meg. A könyvtár YouTube-csatornáján tárolt tartalmak a szentendrei helytörténeti kutatás egyre értékesebb forrását jelentik, amelyet tudatosan kell menedzselni.

A könyvtár által előállított tartalmak igen elenyésző részét teszik ki a készülő digitális könyvtár állományának. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy ezeknek a tartalmaknak a használata sokszorosa a már publikált dokumentumokénak. Hosszú távon fontos, hogy a tartalmak létrehozása és digitális könyvtárban való közzététele fenntartható módon beépüljön a könyvtár munkafolyamatainak a sorába.

Irodalom

- Bódog András (2020): Könyvtárak a koronavírus-járvány idején: Pandémia és infodémia. *Könyvtári figyelő*. 66. évf. 3. sz. pp 419-436. https://epa.oszk.hu/00100/00143/00362/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2020_03_419-436.pdf Hozzáférés: 2023. augusztus 13.
- Tóth Máté (2022): A könyvtárak társadalmi szerepei empirikus kutatási adatok tükrében. Szentendre, Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár.
- Tóth Máté (2023): Könyvtári partnerkapcsolatok kialakítása: Esettanulmány a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár gyakorlatából. *Tudásmenedzsment*. 24. évf. Ünnepi különszám Varga Katalin 60. születésnapja alkalmából <https://journals.lib.pte.hu/index.php/tm/article/view/6320> Hozzáférés: 2023. augusztus 13.
- Vallejo, Irene (2022): *Papirusz: A könyvek története az ókori világban*. Budapest, Magnólia kiadó.

The background is a complex digital artwork. It features a grid of squares, each containing a different texture or color, ranging from warm oranges and yellows on the left to cool blues and teals on the right. A bright, glowing light source is positioned in the center, creating a lens flare effect that radiates across the grid. The overall composition is symmetrical and has a high-tech, futuristic feel.

ÚJ TECHNOLÓGIÁKKAL, ÚJ TARTALMAKKAL A JÖVŐ DIGITÁLIS TRANSZFORMÁCIÓJA FELÉ

32. Networkshop: országos konferencia

2023. április 12–14.
Pannon Egyetem, Veszprém

ÚJ TECHNOLÓGIÁKKAL, ÚJ TARTALMAKKAL A JÖVŐ DIGITÁLIS TRANSZFORMÁCIÓJA FELÉ

32. Networkshop: országos konferencia

2023. április 12–14.
Pannon Egyetem, Veszprém

Szerkesztette: Tick József, Kokas Károly, Holl András

HUNGARNET Egyesület
Budapest, 2023

Szerkesztette: Tick József, Kokas Károly, Holl András

Tipográfia és tördelés: Vas Viktória

Workshop

2023. április 12–14. Pannon Egyetem, Veszprém konferencia előadásainak közleményei

ISBN 978-615-82243-1-4

DOI: [10.31915/NWS.2023](https://doi.org/10.31915/NWS.2023)

Kiadja a HUNGARNET Egyesület
az MTA Könyvtár és Információs Központ közreműködésével

Budapest

2023

Borítókép: [freepik.com](https://www.freepik.com)

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	5
Király Sándor, Balla Tamás: Flipped classroom az sqli.suli.hu-ban.....	7
Wirágh András: Abaújszántótól Zombolyáig. Megjegyzések egy új sajtóadatbázishoz	14
Albert Ágota Katalin: Az EGT-tagállamok adatvédelmi felügyeleti hatóságainak szankcionálási gyakorlata az oktatási szektorban a GDPR alkalmazása óta	19
Simon András: Digitális dokumentumok gyűjteménykezelési gyakorlatának támogatása a digitális tartalmak számossága, mérete és féleségeik vizsgálatával	24
Bódog András: Az Annif gépi tárgyszavazó rendszer magyarországi adaptációjának feltételei és lehetőségei	31
Dezső Krisztina: A Pécsi Egyetem történeti Gyűjtemény online adatbázisai és digitális gyűjteményei	36
Ungváry Rudolf, Király Péter: Nemzeti könyvtárak és az OSZK MARC21 állományainak összehasonlító elemzése néhány adatmező alapján	42
Szemes-Révész Enikő Evelin: Kapocs a tudáshoz – A könyvtár szerepe a civilek és a tudomány kapcsolatában	50
Tóth Zoltán: Az RO-Crate alapú kutatási objektum csomagolás keretrendszere az ELKH ARP platformban	54
Király Roland, Király Sándor, Palotai Martin Marcell: Neurális hálózatok oktatási alkalmazását támogató keretrendszer Virtual (VR) és Augmented Reality (AR) eszközökkel	60
T. Nagy László: Mesterséges intelligencia, multimédia, tanulástámogatás	69
Horváth Péter: Egy automatikusan generált rímshótár fejlesztése és a magyar kanonikus költészet rímshótárjainak néhány jellemzője	77
Héjja Balázs, Tóth-Jávorka Brigitta, Tóth Máté: Digitális tartalomfejlesztés közkönyvtári környezetben	85
Koczka Ferenc: Szemelvények egy felsőoktatási rendszer informatikai védelmének tapasztalataiból	91
Bolya Mátyás: A digitális gyűjtésrekonstrukció lehetőségei: az Ethiofolk projekt	99
Dobás Kata, Sidó Zsuzsa, Szabó-Reznek Eszter: A Kolozsvári Állami Magyar Színház jelmezterveinek digitalizációja és felvitele az ITdata adatbázisba	108
Köpösdí Zsuzsa: H5P-ben létrehozható interaktív és adaptív tananyagok	116
Fülöp Tiffany, Molnár Tamás, Hoczopán Szabolcs: Komplex kutatástámogató szolgáltatási portfólió az SZTE Klebelsberg Könyvtárban	122
Vass Johanna: Az Open Science könyvtári vonatkozásai	129
Antal Péter, Czeglédi László: A digitális oktatás módszertana a gyakorlatban	135
Máray Tamás: A szuperszámítástechnika mint európai stratégiai ágazat	143
Frankó Máté, Zeller Rozália: Szoftveres Cutter-keresés az SZTE Klebelsberg Könyvtárban	151
Zsiborács Judit, Dési Ádám Dániel, Nagy Attila Árpád, Urbán Katalin: Tudományometriai műhely könyvtári környezetben	157

Palkó Gábor, Szekrényes István, Bobák Barbara: A Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium webszolgáltatásai automatikus kézírás-felismertetéshez	164
Szűcs Kata Ágnes: Adatvizualizációs lehetőségek a bölcsészettudományban	170
Leitgéb Mária: A BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék repozitóriuma	178
Mihály Eszter, Micsik András: Szerkesztői környezet TEI-alapú szövegkiadásokhoz	186
Dobás Kata, Fellegi Zsófia, Palkó Gábor: A kis gömböc meséje - az ITIdata irodalomtudományos adatbázis fejlesztése 2022–2023-ban	192
Alföldi István, Szemigán Dorottya Henrietta, Palkó Gábor, Fellegi Zsófia: Kutatói e-mail hagyaték archiválása és feldolgozása	199